

TREBUIE SĂ REDESCHIDEM ȘI BISERICI ȘI TEATRE

Pe actualul ministru al Culturii din Republica Moldova l-am cunoscut în urmă cu aproape zece ani, la Moscova. Ion Ungureanu era prim-regizor la Teatrul Armatei și profesor la Institutul de Teatru, pentru moldovenii care studiau la Moscova. Ca și bunul său prieten, marele scriitor Ion Druță, ale cărui plese avea să le monteze cu succes și pe scenele moscovite, fusese nevoit să părăsească Chișinăul, sub prigoana și ura celor ce ne doreau fără limbă și cuget românesc. Își dorea teribil să poată ajunge în țară, să vadă Bucureștii. Avea s-o poată face abia peste patru-cinci ani, și numai ca actor, avînd grijă să fie distribuit într-un film ce se turna și la București. Iubitor al limbii române, fusese șocat atunci de aspectul "stradal", degradat, al limbii vorbite pe bulevardele capitalei (înțesate de altfel cu țigani), nevenindu-i aproape să creadă că orașul în care înghețam cu toții și orbecălam prin beznă era totuși capitala României. Durerilor vechi li se adăuga astfel una nouă. Dar ca altceva ne-a ținut uniți, dincolo și dincoace de Prut, în toți acești ani de urgle, dacă nu durerea pentru soarta fraților noștri și a hăcutilui trup al țării?

La fel de cordial și de îndatoritor ca odinioară, la fel de deschis și de tranșant în judecățile sale, actorul și regizorul Ion Ungureanu, devenit ministru al Culturii, e un om ce nu-și mai poate aparține decît furînd din puținele lui ore de somn, pentru că, altfel, ca toată Moldova de dincolo de Prut, în acest an de răscruce, 1990, s-ar putea spune că e permanent în stare de veghe. Anunțîndu-se sau nu, colaboratorii săi apropiați intră și ies continuu din biroul ministerial, unde se iau mereu decizii, telefoanele sună aproape fără întrerupere.

■ De ce trebuie să se ocupe ministru al Culturii din Moldova? CORINA ȘUTEU

□ În primul rînd are o funcție de pompier. În permanentă apar focare de incendiu și în permanentă trebuie să le stingem înainte de a se porni pâlălaia.

De multe ori cei mai înfocați adversari ai acțiunilor noastre nu sînt alții decît cei care ne-au chemat să venim ca diriguitori. Pentru că, de multe ori, n-am fost chemați de dragul cauzei, ci doar în speranța că "pleacă ai noștri, vin ai noștri"!

Sună din nou telefonul, al nu știu cîtelea de la intrarea mea în birou, așa că-mi spun că n-ar fi rău să notez cîte ceva și despre atmosfera interviului. Acum, de pildă, Ion Ungureanu aprobă telefonic o serie de măsuri legate de situația și de sărbătorirea lui Dumitru Matcovschi. După care, parcă nestîngerit în șirul gîndurilor sale de întreruperea telefonului, continuă:

Am avut întotdeauna oroare de înjosirea spiritului omenesc prin acțiuni de nepotism, de "protecție de fuste". Toată viața le-am condamnat, atît prin ceea ce am jucat, cît și prin ceea ce am montat în scenă. Acum am nimerit într-o situație în care trebuie să mă apăr de toate aceste tentative, repetate, pentru a nu le face jocul. Greu ne mai debarasăm de modelele psihologice care ne-au rămas moștenire de la totalitarism și ignoranță!

O altă direcție o constituie acțiunile legate de reînvierea bisericii. Avem aici probleme asemănătoare cu cele din cultură.

Un alt telefon. De astă dată ministrul e revoltat. Își cheamă de urgență adjunctii, pe Iacob Burghiu și pe Jovialul Andreevski, și e categoric: Dacă și de astă dată nu ni se dă nouă prioritate, atunci eu am să plec! Pentru nimic în lume nu trebuie să pierdem spațiul! Apoi, privirii mele nedumerite: Se mută ministerele și toți foștii activiști de partid sînt mai iuți de picior să treacă în față! Încerc să mă abțin de la orice comentariu, nu de similitudini ducînd noi lipsă.

Dar, cum cel dol au intrat, se rezolvă în continuare, operativ, și cîteva dintre cererile de angajare ale nollor cadre ale ministerului.

□ Care e părerea dumneavoastră? întrebă Ion Ungureanu.

■ Iacob a propus și eu am fost de acord, spune Andreevski.

□ Ne întîlnim mîine la 12 și jumătate, propune ministrul.

■ M-am întors de la mînăstirea din Saharno, relatează parcă Iacob Burghiu. I-ați promis părintelui stareț o întîlnire marți la nouă. Vrea să deschidă acolo o școală. E lângă Rezina, la vreo șapte km. Vrea să deschidă o școală pentru coriști.

□ Trebuie să ne gîndim bine și la asta, zice Ion Ungureanu. Să nu ne grăbim. Să nu fie iar ceva infantil, de umplură.

Vine și domnul Pavel Pellin, consilier al ministrului, și continuă să se discute aprins. Se solicită o decizie pe loc. Sînt rugat să întrerupem 15 minute interviul, pentru această hotărîre. Poftim, să discutăm, spune ministrul. Cellalți sînt probabil contrariați de prezența mea, dar ministrul îl liniștește: Lăsați, față de Victor n-am secrete, ne știm de mult! Iar către mine: Ai vrut să știi cu ce se ocupă ministrul Culturii? Iaca, și cu asta se ocupă! Apoi, din nou către el: Azi e vineri. Mîine oamenii lucrează sau nu? Trebuie anunțați!

Asist la un schimb de păreri pro și contra, fără să știu despre cine e vorba. Mi se pare chiar mai interesant așa. Treptat se conturează profilul moral al unui om, disponibilitatea lui reală pentru munca pe care ar urma s-o facă. Probabil că se mai și exagerează, căci Ion Ungureanu izbucnește:

□ Care șăf, domnule, să zică mersi că nu l-am dat afară! Că e soțul fostei mele studente și nu pot lovi în sărmana Tatiana!

Sărmana Andreevski are o altă propunere, dar vrea o discuție în cinci. Sînt și alte păreri, dar adjunctul Iacob Burghiu o ține morțic pe-a lui, crezînd pare-se și în capacitatea funcției de a ameliora omul. Nu-mi pot ascunde zîmbetul, dar nu intervin. Așa se face că asist la numirea noului șef al Direcției

teatru-film-video. Ion Ungureanu îl atrage însă atenția adjunctului său:

- Tu vezi așa, ai dreptul. Tu o să lucrezi cu el. Eu sînt de acord, dar să nu vii apoi la mine, să mi te pîngi de el! Și, cu un alt ton, parcă pentru toți cel de față, concluziv: Scopul nu scuză mijloacele. Ele aruncă întotdeauna o amprentă asupra scopului. Așa-i și cu omul nostru! Bine, atunci pe mîine la zece. Să nu uitați, la 12 și jumătate aveți altă întîlnire, cu Kuriakov.

■ **Acum sună telefonul guvernamental. Se vorbește rusește, cu unul dintre adjunctii lui Mircea Druc. Găgăuzii și nistrenii se agită tot mai tare, așa că membrii guvernului sînt anunțați că intră în starea de urgență.**

- Ei, Victore, vezi? Și cu asta se ocupă ministrul Culturii!

Dar n-apucă bine să termine că trebuie să accepte intrarea Maranel și discutarea problemelor economice. Nu toată lumea și-a luat salariile. Guvernul trebuie să aprobe limita de 350 de ruble. E pusă în discuție situația burselor pentru cel care învață în România. Pentru studenții și teologii se preconizează 400 de lei pe lună, echivalentul a 50 de ruble.

- E mult și n-or să ne înțeleagă, zice Ion Ungureanu. La copii și seminariști sînt prevăzuți 200 de lei. În loc de 400, pune 300 de lei. N-avem valută. Și, pe urmă, ar trebui să oprim ceva și pentru niște indemnizații, pentru niște cadouri de Crăciun. Să simtă că nu i-am uitat și să nu uite pentru ce s-au dus acolo. Dacă rămîn 300 nimeni n-o să ne sară în cap. Lasă să zică de mine c-am fost prea strîns la pungă și măcar s-approve ei mai mult!

După ce pleacă Mariana și I se permite și secretarei să plece, constatăm că mai sînt vreo 15 minute disponibile, după care amîndoi trebuie să ajungem la teatru, la turneul Naționalului cralovean, care ne-a prilejuit de fapt întîlnirea.

■ **Rămăsesem la acțiunile legate de reînvierea bisericii, unde ar exista probleme asemănătoare cu cele din cultură.**

- Sînt, într-un fel, asemănătoare: dacă bisericile au fost închise de către stat din motive de luptă ideologică, ministrul precedent a fost nevoit să închidă Teatrul Național din motive legate de lipsa calității profesionale. Deci, trebuie să redeschidem și biserici și teatre. S-a lovit și în spiritualitate și în cultură. Și tot astfel cum se face reatestarea celor care lucrează în domeniul culturii, tot așa vom ajunge într-o bună zi cînd se va face, bineînțeles de către biserică, și reatestarea preoților.

Un stat suveran - or, acesta este scopul tuturor acțiunilor noastre, de a deveni un stat suveran - nu poate admite ignoranța în nici un domeniu. Nu poate admite încălcarea normelor limbii, în primul rînd în biserică, nemaivorbind de școli și de teatre.

Avem nevoie de edituri, pentru a edita manuale și cărți de rugăciune. Neavînd lemn, trebuie să avem produse alimentare și mărfuri industriale, pentru a căpăta lemn din alte republici. Dacă vom avea lemn vom avea și hîrtie.

Pe de altă parte, înțelegem să intensificăm contactele cu românii de peste Prut în toate domeniile, pe noi interesîndu-ne, desigur, în primul rînd, sfera culturii. Sperăm ca pînă la urmă să se înfăptuiască și ceea ce s-a convenit cu domnul Pleșu și cu alți miniștri - Confederația culturală dintre România și Moldova suverană.

■ **Cît timp îl mai acordați actorului și regizorului Ion Ungureanu?**

- La ora actuală, aproape nici o clipă. Sper - de ce n-aș spera? - că atunci cînd voi pune ministerul la cale, (adică la punct), să am și niște luminisuri. Nu știu dacă o să mă ocup atunci de teatru sau de cinema, dar aș vrea să am măcar timpul să citesc o carte. Să mai scriu vreun rînd. Că uite, de opt luni, n-am citit nimic, nici măcar ziare, și n-am scris nimic. Decît aprobări sau refuzuri.

Dau interminabile interviuri și în nenumărate cuvîntări la deschiderea festivalurilor, turneelor, expozițiilor, primirea delegațiilor, începerea simpoziunilor, conferințelor și congreselor. Eu care aveam oroare să stau în scaun, mă văd condamnat să stau locului și începe să-mi apară și o altă psihologie: cu puțin iz de "stagnare". Pînă în prezent mă mai salvează simțul umorului, care mă îndeamnă să nu mă iau cine știe ce în serios în acest post. Dar de multe ori simt nevoia s-o fac și trebuie s-o fac, fiindcă lumea vine la un ministru, nu la un actor care joacă rolul unui ministru. Viața nu-i o scenă din spectacol, la care să poți, după repetiții, să mai revii. Ea-ți dictează să găsești cea mai bună soluție, de la prima încercare. Așa că dacă ar fi să fac totuși o comparație din lumea teatrului, mi-aș aminti de scena finală din Henric al V-lea de Shakespeare, de întîlnirea dintre Falstaff și Henric, fostul său discipol, pe vremea năzbîtiilor și escapadelor tinereții. Cuvintele lui Henric ("Cine ești, bătrîne? Nu te cunosc!") poartă în ele o mare tristețe dar și o maturizare absolut necesară pentru un om de stat. Odată ce-al devenit cap de familie și ai copii, nu-ți mai poți permite năzbîtiile de altădată. Chiar și cînd n-ai făcut doar năzbîtii, ci o artă serioasă, fără năbădăi.

■ **Apropo de copil...**

- Am doi băieți, Ștefan și Dan.

■ **Și cît timp mai puteți acorda vieții dumneavoastră de familie?**

- Acum, aproape nici un moment. Familia mi-a mai rămas încă la Moscova, iar eu locuiesc la Chișinău, la hotel, ca, de altfel, jumătate din guvernul republicii. Sîntem un guvern format în bună parte din foști "emigranți" de la Chișinău la Moscova, dar și în alte părți ale U.R.S.S., inclusiv pînă în Siberia!

■ **Care e cea mai importantă problemă acum, în Moldova?**

- Apărarea integrității teritoriale, după care sper să ne înțelegem cu Ucraina, să se revină la teritoriile istorice ale țării. Dacă facem aceasta, restul se rezolvă de la sine.

I-am și spus unui prieten de-al meu , ucrainean: dacă Stalin a fost un diavol, cum o să țineți voi, în casa voastră, ce-ați primit cadou de la diavol?!